

ANAITASUNA

292. zenb.

1975.eko otsailaren 28koa

Pelota, 4 - 1.º - Bilbao-5
Tel. 23 74 49 - Apart. 495

Zer ari da gertatzen Katalunian?

Zer ari da jazotzen* Katalunian? Azken hilabete ta erdian indar baztertu batzuk* eupada berri bat entzun erazi dute. Pujol jauna dela, «Omnium Cultural»-ek hau edo bestea esan duela, honelako nahiz bestelako Kolejioren bat mintzatu dela..., Katalunia eta beronen nortasuna goraldi eta gaurkotasun bizian datoz. Espainian egunkari zabalduena den Barcelonako «La Vanguardia»-k ere, dituen kondizionamendu guztien gainetik eta azpitik, Kataluniaren nortasun arazoari heldu nahi izan dio. Hango lantegi haundi batzutan izan diren lanuzteen ondoan, katalantasunak ez du galdu bere boza.

Ater gabeko idazlan jasa* da azken asteotakoa. Aipatutako egunkariak bakarrik, hiru aste eskasetan, ondoko lanok eman ditu argitara: Katalanak sofritzen duen disgloriari buruz Vallverdú jaunarekin elkarrizketa bat, katalanez kondairan argitara eman diren 50.000 liburuez artikulua (A. Manent), «Omnium Cultural»-ek Hezkuntz* Ministruari zuzendutako telegrama, Barcelonako Udaletxe* eta Diputazioan Kataluniako ikurrina jasotzearen albistea, katalana eta eskolaren arteko harremanak (Marta Mata andrearekin elkarrizketa), egunkariaren beraren editorial bat («La enseñanza del catalán» tituluarekin), Soler i Padró kontseilukidearen proposamenak, katalanaren irakaskuntzarako batzorde* ofizial baten berria, haurzlagunen elkarrekin katalana onartzea, katalana eta irakaskuntza zientifikoari

dagokion arazoa... Gai hauk* guztiok ukitu* dira, bada, egun gutitan. Zer diote? Zer eskatzen dute?

HEZKUNTZ LEGEAREN APLIKAPENAK

Sortu berria den eztabaidaren sua, Hezkuntz Legearen herri hizkuntzekiko aplikapenetan piztu da. Legearen arabera,* herri hizkuntza bereziak daduzkaten eskualdeetan,* hizkuntza hauen irakaskuntza oinarritzko egiteko bat da. Legeak ez dio besterik. Baina aplikapenaren ordua heldu denean, arautegi* eta azken erabakietan, herri hizkuntzen eskubideak «aukeragarritasun»* hutsetara mugatu dira. Vallverdú jaunak hola dio: «Aukeragarri bakarrik bihurtzea, ez dakit nondik atera duten. Legearen betepena saihesteko asmatu da aitzaki hori».

El Prat, Cornellà eta beste zenbait hiri haunditan, eta azkenean Katalunia osoan, lege horren aplikapenak asaldatu* du jendea. Ba zirudien, legeak bide ireki eta zabal bat eman ziezaiokeela katalanaren irakaskuntza ofizialari. Baina, zorioneko «aukeragarritasun» horren muga barnean, desofizialdu egiten da, ostera* ere, hizkuntzaren irakaskuntza. Lehengoan geratu edo geldierazi nahi dute

azken horrialdera

batzuk. Azpilan horren aurka hasi da eztabaida. Izan ere, gehigarri: apain bat bezala ikusten dute inspektore batzuk herri hizkuntzen aberastasuna: eman eta ken litekeen zerbait. Betiko disglasia jarraitu nahi da, nonbait. Hauxe da, askoren eritziz, legea egin eta ihespeideak asma ibiltzea.

ESKABIDEAK ETA PROTESTARIAK

Elkarren jarraian Kataluniako kultur elkargo ezagunenak hitz egin hasi dira, legeak katalanari eskaintzen dion aterpeari eusteko.* Urtarrilaren* 23an «Omnium Cultural» delakoa mintzatu da: Hezkuntz Ministergora telegrama luze bat zuzendu du. Elkargo hau da katalan kulturaren gidaritza daramana; berak biltzen du dirua, berak partitzen, berak mugierazten ditu hainbat lanbide. Benetan, «Omnium Cultural» hori da kultur ekintzaren eragile nagusia, ikerketa mailan «Institut d'Etudis Catalans» den bezala.

Ministruari bidali dion telegrama horrek hau zioen: «Esta asociación expresa V. E. profunda preocupación de todos ante posible postergación lengua catalana a simples enseñanzas experimentales y optativas (...), grave retroceso respecto lo señalado propia Ley Educación y la práctica seguida por más cuarenta mil alumnos presente curso». Salakuntza gogorra zen, eta berehala entzun dira beste boz batzu* ere.

Cornellá hirian, Hezkuntz Ordezkaritzako* inspektore bat tarteko zela, bertako Udaletxeak eta elkarteek haren arbitrariotasuna salatu zuten, debekatu egin baitzuen katalana eskol orduetan ematea. EGBko ikastetxeetan ez zegoen, beraz, ordu horietan katalanik ematerik. Udaletxeak Ministergora jo zuen, eta, otsailaren* 13an jakin denez, Ministergoak baiezkota eman du orain: Udalaren bizkar joango da ikastorduetan eman beharko diren katalanaren ikastaldiak ordaintzea.

Otsailean bertan Balearretako* Doktore eta Lizentziatuen Kolegioak gauza bera eskatu dio Hezkuntz Ministruari: Eskoletako ikastordu ofizialen barnean sar dadila katalana ere, eta ez dadila horietaz kanpoko orduetarako «aukeragarri» bezala bakarrik laga.* Kolegioak bidalitako telegramak zera dio: «Las lenguas no oficiales sean incluidas en todos los niveles de la enseñanza, a tener en cuenta para el próximo decreto, para satisfactorio enfoque pedagógico de los problemas lingüísticos».

Katalunia eta Balearretako Arkitektuen Kolegioak ere hartu ditu, eta aho batez hartu ere, deliberamendu batzu. Jakingarriak dira, batez ere uneko arazo honen gainetik beste zabalago batzu ere ukitu* dituztelako: a) Kolegio honen laguntza eta lankidetzak eskaintzea, Barcelonako Abokatu Kolegioak eragin nahi duen katalan kulturaren aldeko kongresua egin dadin. b) Hezkuntz Ministergoari zera eskatzea: eskolako ikastorduen barnean katalana emateko sortu diren eragozpenak ken daitezela Kataluniarako, eta, horretarako, legegari interpretamen zabala eta ez hestua eman dakiola. c) Eskoletako katalan irakaskuntzaren alde Soler i Padró jaunak egindako proposamenaren alde eskribu bat bidaltzea Barcelonako alkate jaunari. Honela, bada, Barcelonako bi Kolegio nagusi eta indartsuenak elkartu dira, Abokatuena eta Arkitektuena, katalanaren legezko eta bidezko* tokia eskolatan salbatzeko.

SOLER I PADRO JAUNAREN PROPOSAMENA

Soler i Padró Barcelonako Udalean kontseilukide da, eta gutun* bat zuzendu dio hiri hartako alkate den Massó jaunari. Gaurko katalan irakaskuntzaz dihardu proposamenak. Prentsa eta beste komunikabideek zabalkunderik haundiena eman diote eskabide honi. Nolabait ere, gaurko katalanismo berrituaren eskakizun* funtsezkoenetakoa* da hemen datorrena.

Soler i Padró jaunak, katalanaren alde egin den txoa gogoratzen du lehenik, «Omnium Cultural» guztien aurretik jarritz. Ekintza guztien ondorio bezala, hala ere, nahiko fruitu eskasak jasotzen* direla dio proposamenaren egileak. Barcelonako hirian, eskoletako ikasleetatik ehuneko zazpi-zortzik bakarrik ikasten omen du katalana. Eta hori zergatik gertatzen den galdetzen du.

Hitzek hitz hauxe da Soler i Padró jaunak ematen duen erantzuna: Hainbeste ekinbideren borondate on eta esku zabaltasuna eduki arren, etekin* eskasok hiru arrazoin dituzte: a) Irakasleria hezteko eta lanean mantentzeko ekonomi laguntzen pobrezia. b) Arrazoin horren ondorio bezala, irakaskuntza honetarako maisuen falta. c) Hezkuntz Legeak alor honetaz erabaki duena egiaztatzeko, Hezkuntz Ministergoak sortu beharko lukeen plangintza sistematiko baten eza». Beste era batetara esanik, legea diru bidez egintzetara pasatzea gogo eskasa da, hor salatzen dena.

Konstatazio horien ondotik, eskabideen azpiko arrazoinak agertzen ditu proposamen honek. «Ez dudarik ez erantzunik ez duen gertakari batekin eginen dugu topo arazo honetan: katalanari irau erazi beharrekin premia. Eta nahitaez iraupen hori eskolaren bidez

lortu behar da, izan ere berau baita horretarako berezko tresna aproposa. Arazo hau oso argi dago; eta ez dut uste, diskuti litekeen gauza denik». Eskabide hau Udaletxeari zuzendu zaio; hain zuzen, Ministergoak, beharrezko direnak oraindik prestatu ez dituelako.

Eta proposamena berehala pasatzen da presupoostuaz hitz egitera. Dirua behar du ekintza honek. Diru eman behar dio Barcelonako Udaletxeak, goragoko instituzio ofizialek egiten ez duten bitartean. Ehun milioi pezeta eskatzen ditu Soler i Padró jaunak 1975.eko presupoostutik, Barcelona hiriko eskolatan katalana eman dadin. Plangintza bat aurkeztu nahi du kontseilukide honek. Dagoeneko* ba dauden irakasleentzat eta prestatu beharko diren berrientzat izango litzateke diru hori, bost urteren buruan hiriko ikasle guztiei katalana irakasteko. Bukatzeko, Ministergoari egiten zaio deia, legeak dituen eskakizunok betetzera presta dadila esanez.

KATALANAREN ESKOLAGINTZA

Elkarrekin loturik dauden bi mailatan aurkitzen da, bada, herri hizkuntzen arazo hau: Legearenean (dirudienez, ez baitute denek lege hori berorren soiltasunean ulertu nahi) eta lege hori betetzeko alde zurretik sortu behar diren premiazko lanabesetan (irakalera prestatzean, bereziki). Honegatik, legearena erabat* goitik erabaki ohi denez, Kataluniako kultur mugimendu batzuk irakasleen prestaketari heldu* diote, horretarako komeni diren erakundeak* sortuz.

Marta Mata andrea pedagogo ezaguna da, bai eta Euskal Herrian ere. «Rosa Sensat» instituzioaren gidarietako bat da, eta uda guztiez irakasleentzako «Escuela d'Estiu» ikastaroa gidatzen du. Marta Mata garbi esan zion kazetariari: «Laga gaitzatela lan egiten, katalanaren eskolagintza aurrera ateratzen. Laga gaitzatela esatean, zera adierazi nahi dut: maisuak falta zaizkigu eta prestatu egin behar ditugu; materiala eskas dugu eta sortu egin behar da, eta presupoostuak egin behar dira...»

Batzurentzat, herri hizkuntzei dagokien eskolagintza legeaz kanpo dabil, edo eta legearen aurretik. Errealitate sozialaren eta legezko arautegiaren artean sokatira bat somatzen zuen «La Vanguardia»k, otsailaren 1ean argitaratutako emandako editorialean. Legeak, lege argiak falta dira; eta hortik sortzen dira, inspektore hau zehin bestea tarteko dela, nahaspilak eta haserreak. Bizitzan nahiko egoki konpondu ohi diren gizarte bizerako arazoak, holako en eskuetan ozpindu* egiten dira, odol-berotu.

Kataluniako hiri batzutan sortu diren liskarrak* konpontzeko, talde bat sortu da Hezkuntz Ministergoko eta «Omnium Cultural»eko ordezkariekin. Barcelonako gobernariaren lehendakaritzapean lehenbiziko akordio batzutura heldu da talde hau. Lehen pauso bezala «Omnium Cultural» eta Hezkuntz Ordezkaritzaren artean batzorde bat sortu da, irakasleei premiazkoak diren garantiak eta askitasuna eskatzeko.

ETA HEMEN ZER?

Bistan dago, geure artean ez dugula haiek adinbat* burrundada aterako: gutiago gara, pobreagoak ere bai. Eta erakundeak falta zaizkigu. Geure inguruko kultur erakundeak hamaika aldiz erdaldurduagoak ditugu. Elizak, noizbehinka bada ere, zerbait esan du euskal kulturaren eskubideei buruz. Baina Elizarena bezain guztiona da euskarra eta euskaraz eman nahiko genukeen euskal kultura osoa. Zer egin?

Noiz mintzatuko zaizkigu geure medikuak? Noiz abokatuak? Zer diote gure arkitektoek? Eta Euskal Herriko Udaletxeetako gizonak nora begira daude? Une honetan jakin beharko lukete hitz egiten, eta plangintzak pentsatzen, eta dirua ematen. Hitz eta erabaki ederrekin deus* handirik ez dute lagunduko, behar beharrezkoak diren txanponak lutzatzen ez baldin badira.

Eta diruarekin zer egin jakin behar da. Plangintza egoki bat mailaz maila osatuz joango dena. Ez da aski,* egizue! esatea: jendea da prestatu behar dena. Eta, noski, alde zurretik legearen (zuzenbidezko* lege baten) babes seguru. Etorkizuna segurtatu behar lioke legeak gure ikastolari: jaiotako landareari euria eta eguzki gozoa zor zaizkio.

Gaurko egoeran, ba dugu Katalunian zer ikas. Ondoko hilabeteetan jakingo da zerbait. Gauden erne, bada, han ikas dezakegun politik zahurtziak ere lagun gaitzan.

Joanes GOIA

dezakegu, daikegu
dio, deutso
diote, deutsoe
gaitzan, gaizan
gaitzatela, gaiezala
lioke, leuskio

zaio, jako
zaizkigu, jakuz
zaizkio, jakoz
ziezaiokeen, eiskion
zioen, inoan, esaten zuen
zion, eutson